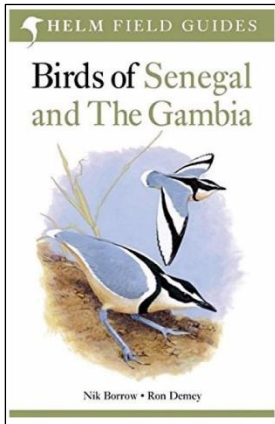

Reisverslag vogelreis Gambia 04 tot 14 februari 2020

Na maanden van toch relatief serieuze voorbereiding, begint de reis eigenlijk op **03 februari**, 's avonds in Breda. Terwijl we nog een biertje drinken, komen we erachter dat we niet helemaal dezelfde voorbereiding hebben gevolgd, Jobert en ik. Waar ik in de online vogelquiz telkens lui voor meerkeuzevragen ben gegaan, heeft Jobert daadwerkelijk ordes, families en soorten geleerd. Geen wonder dat hij, in tegenstelling tot mijzelf, maar moeilijk aan de maximale 30 punten kwam. Nabij de bodem van het glas is de conclusie dat het waarschijnlijk niet uitmaakt, omdat we toch allebei nat gaan als de vogels bewegen, achter takken zitten et cetera.

Figuur 1 De vogelgids

De wekker gaat vroeg op **04 februari**; 06:00 vertrekt de vlucht vanuit Zaventem. Eigenlijk mogen we niet klagen, alles verloopt heel soepel in België. De vlucht zelf duurt lang, maar als persoon met enige vliegangst blijft alleen de landing bij, verwacht ik.

Bij aankomst op het vliegveld van Banjul, is ons meteen duidelijk dat we Gambia als land onderschat hebben. Zelfs Jobert, die toch meerdere keren, deels voor langere tijd, op het continent is geweest. De geruststellende beschrijvingen op internet ("*Gambia: Afrika voor beginners*" of "*Gambia: ideaal voor een familievakantie*") kunnen direct over boord. Het gedeelte dat

bedoeld is voor aankomende passagiers is in feite weinig meer dan vier betonnen muren met een golfplaten dak, waar op willekeurige plaatsen stroomdraden uit het plafond hangen, die op evenzo willekeurige plaatsen al dan niet met elkaar verbonden lijken te zijn. Boeiend is ook, dat het bagagelabel afgegeven moet worden, zónder dat gekeken wordt of de tas wel bij het label hoort. Iets dergelijks zou nog vaker opvallen de komende tien dagen.

Na een klein uurtje staan we buiten, om te concluderen dat [Musa Manneh](#), onze gids, niet aanwezig is. Tegelijkertijd realiseren we ons allebei dat we veel hebben voorbereid, maar zijn telefoonnummer alleen digitaal ergens opgeslagen hebben. Internetverbinding bleek conform de verwachting die de aankomsthal had gewekt niet aanwezig. Dan maar roaming á raison van €9,25 per Mb. Blijkt dat we in ons e-mailverkeer achter de afgesproken tijd (11.00) geen am of pm hadden vermeld en Musa het voornemen had ons om 23.00 op te pikken. Zoals Obelix zou zeggen: "*Rare jongens, die Britten*".

Al wachtend op Musa werden we door een enkele taxichauffeur benaderd met de vraag of we al vervoer hadden geregeld. Na te hebben geantwoord dat we dat inderdaad hadden geregeld werden we even kort van top tot teen bekeken en volgde een volgende vraag: "*Are you soldierboys?*" Deze vraag zouden we de komende dagen nog vaker krijgen... Klein half uurtje later was het avontuur echter voorbij en waren we op weg naar Footsteps Ecolodge. Uitgezonderd Barn swallow¹ (*Hirundo rustica*), House sparrow (*Passer domesticus*), Pied crow (*Corvus albus*) en Laughing dove (*Streptopelia senegalensis*), is ons tot dan toe in alle gedoe niets voldoende goed opgevallen om zeker te zijn. De verrekijker pakken tussen alle taxichauffeurs en anderszins vage figuren, zat er niet in.

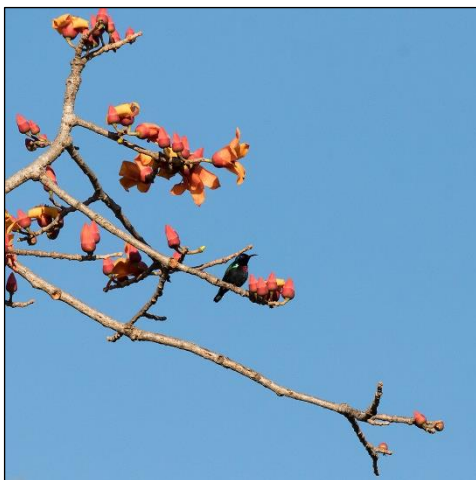
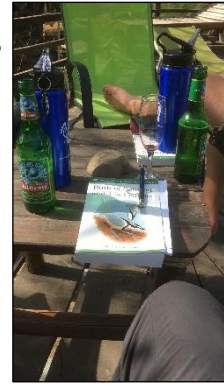

Figuur 2 Banjul International Airport. We hadden het hier al kunnen zien, eigenlijk...

¹ Voor namen van soorten is -naast de wetenschappelijke naam- gekozen voor de Engelse naam (ook als deze een Nederlandse naam hebben), omdat lang niet alle soorten een (zinvolle) Nederlandse naam hebben. Aan het eind is de volledige checklist toegevoegd als bijlage.

Footsteps blijkt een prima plek, waar we eigenlijk weinig anders meer doen dan een beetje bijkomen op het terras. Dat betekent vogels kijken, want het “zwembad” heeft enorme aantrekkingskracht. Wat we gisteravond al dachten: het vliegt ons hier al om de oren en we hebben lang niet altijd de geleerde kenmerken snel genoeg paraat. Enkele soorten die we hier heel veel zien zijn Village weaver (*Ploceus cucullatus*), Red-billed firefinch (*Lagonosticta senegala*), Orange cheeched waxbill (*Estrilda melpoda*), Red-bellied paradise flycatcher (*Terpsiphone rufiventer*), African paradise flycatcher (*Terpsiphone viridis*) en een groot aantal bruine vogels die we niet verder kunnen determineren dan “wever”. Eind van de dag tekenen we toch nog 30 soorten op, waarvan 26 “lifers”. In Varanger (Noorwegen) was het vakantietotaal juni 2012 31 soorten. Het zal een ander soort vakantie worden...

Figuur 3 De vogelgids in een relaxte setting. Beetje bijkomen van de reis, maar wel elke paar seconden opspringen om de verrekijker te grijpen.

Figuur 4 Splendid sunbird (Cinnyris coccinigastrus) op “Crocodile tree” (Bombax costatum)

Na een trog vrij droge, rijkelijk met honing overgoten muesli, vertrekken we **05 februari** 07:30 voor onze eerste dag met Musa. In kort bestek begint de dag eigenlijk zoals we hem geëindigd zijn; de vogels volgen elkaar in bijzonder rap tempo op. Zó snel, dat het lastig is om alle aanwijzingen van Musa bij te houden en alles ook daadwerkelijk goed te zien. Onze eerste stop -Berending- is hiervan een mooie illustratie. Na nog geen drie minuten lopen zien we een bloeiende “Crocodile tree” (*Bombax costatum*) waarin hij Vieillot’s barbet (*Lybius vieilloti*) hoort. Aangekomen zien we inderdaad de barbet en begint hij de roep van een Pearl-spotted owlet (*Glaucidium perlatum*) te imiteren. Vanuit alle hoeken en gaten vliegen de vogels – met name sunbirds (*Nectariniidae*)- op ons af om het geluid te inspecteren. Terwijl we ernaartoe liepen, stootten we een exemplaar van de Afrikaanse ondersoort van Hoopoe (*Upupa epops senegalensis*) op. Hoewel we bijna elke dag een Hoopoe (*U. e. epops*) zouden zien, bleek dit de enige van deze ondersoort voor de hele vakantie.

Na een klein uurtje te hebben rondgelopen, gaan we door naar Kartong, een klein gebiedje met wat water, dat vrijwel geheel verdwenen is. “Rain failure” volgens Musa, net als in Nederland. Iets dat lijkt op Broadleaf cattail (*Typha latifolia*) tiert nog welig en aan de geluiden te horen, is daarbinnen nog water. Na een bijzonder welwillige Abyssinian roller (*Coracias abyssinicus*), pikt Jobert als enige Purple swamphen (*Porphyrio porphyrio*) op. Naast Hamerkop (*Scopus umbretta*) levert Kartong onze enige Malachite (*Corythornis cristatus*) en Grey-headed kingfisher (*Halcyon leucocephala*) van de trip, overigens beiden geringd. Dat doen ze hier dan toch ook. Overigens missen we hier de Northern carmine Bee-eater (*Merops nubicus*). Die zouden we ook niet meer tegenkomen.

Figuur 5 Abyssinian roller (Coracias abyssinicus)

Voor de lunch worden we gedropt bij een restaurant waar Musa blijkbaar afspraken mee heeft. Weinig op aan te merken, behalve dat er om het sekstoerisme -wat hier toch veelal blanke, vaak oudere of op een andere manier minder aan het westerse schoonheidsideaal voldoende dames aangaat- werkelijk niet heen te kijken is... . Na de verkopers van allerlei op geen enkele manier aantrekkelijke houten parafernalia zo goed mogelijk genegeerd te hebben -Musa is dit duidelijk niet gewend van zijn klanten- vertrekken we naar de laatste stop van de dag: Tujereng forest. Van forest blijkt op geen enkele manier meer sprake: het gebied wordt gebruikt voor zogenoemde "compounds" en bomen die vorige week nog stonden, liggen nu wat troosteloos op de grond. Musa lijkt er oprecht verdrietig om. Toch is het nog prima vogels kijken hier met naast tal van sunbirds en rollers (*Coraciidae*), Yellow-billed shrike (*Corvinella corvina*), Black-headed lapwing (*Vanellus tectus*) en een fantastisch paar Pearl-spotted owlet. De Patas monkeys (*Erythrocebus patas*) die we hier zien, lijken de ontbossing wat verloren zittend op een muurtje ook te betreuren.

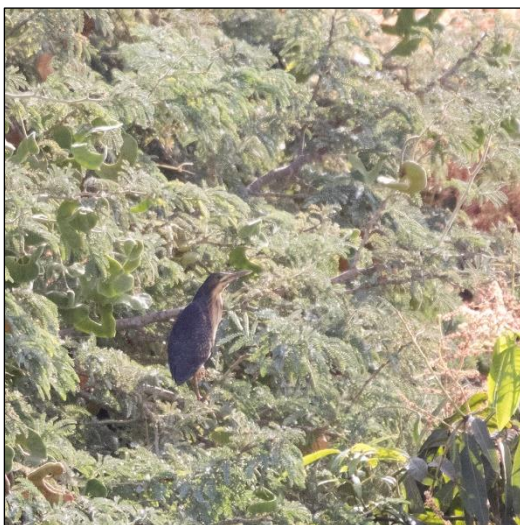
's Avonds blijkt de dagteller wat betreft soorten op 101 te staan, waarvan 55 "lifers".

Het ontbijt bestaat op **06 februari** uit een bak muesli met meer yoghurt en minder honing; we beginnen elkaar te begrijpen. Wat betreft punctualiteit lijkt alleen Musa te weten wat dat woord betekent. Niet voor niets gaat de grap rond dat de tijdsaanduiding "GMT" staat voor "Gambian Maybe Time".

Figuur 6 Pearl-spotted owlet (*Glaucidium perlatum*)

Lamin rice fields, staan het eerst op de agenda. Het zijn eigenlijk meer tuinen waar mensen voor eigen consumptie groenten verbouwen. Voor vogels is het een paradijs. We zien voor het eerst alle hier algemene reigers bij elkaar, waar onder Striated heron (*Butorides striata*), Black heron (*Egretta ardesiaca*), Western reef egret (*Egretta gularis*) en Intermediate egret (*Egretta intermedia*), naast de soorten die we al uit Europa kennen. Naast water- en moerasvogels krijgen we hier de kans om Green wood hoopoe (*Phoeniculus purpureus*), Yellow-fronted tinkerbird (*Pogoniulus chrysoconus*) en Lizard buzzard (*Kaupifalco monogrammicus*) uitstekend te bekijken. Het is ook het toneel van onze eerste echte zeldzaamheid: Dwarf bittern (*Ixobrychus sturmii*). Zoals een zeldzaamheid betaamd behoorlijk ver weg, maar niettemin goed zichtbaar. We sluiten het bezoek af met een soort die moeilijk goed te zien te krijgen is: Black crane (*Amaurornis flavirostra*).

Figuur 7 Dwarf bittern (*Ixobrychus sturmii*)

We wandelen net als de locals langs de hoofdweg richting Abuko, waardoor de ontzaggelijke hoeveelheid met name plastic afval langs de weg goed tot zijn recht komt. Eerste stop is een bijna drooggevalle poel, waar naast Palm-nut vulture (*Gypohierax angolensis*), Broad-billed roller (*Eurystomus glaucurus*) en African darter (*Anhinga rufa*) ook krokodillen zitten. Die blijken inderdaad zichtbaar aanwezig, maar ik doe er een goede tien minuten over om het toch niet onaanzienlijke beest op aanwijzing te zien. Als ik hier vrij mocht rondlopen, was ik kansloos. Later zou de zin "Alles probeert je hier dood te maken", blijven hangen.

Verderop in het bos hoort Musa één Swallow-tailed Bee-eater (*Merops hirundineus*), we moeten naarstig zoeken, maar vinden de vogel uiteindelijk aan de rand van het bos. Op de terugweg krijgen we onze beste waarneming van Green turaco (*Tauraco persa*). Hetzelfde gaat het met Western bluebill (*Spermophaga haematina*) en Oriole warbler (*Hypergerus atriceps*), die Musa beiden hoort lang voordat we ze kunnen vinden. Helaas mist Jobert de Oriole warbler. Toegegeven: de vogel was drie seconden in beeld en de hordes Vervet monkeys (*Chlorocebus pygerythrus*) leiden nogal af.

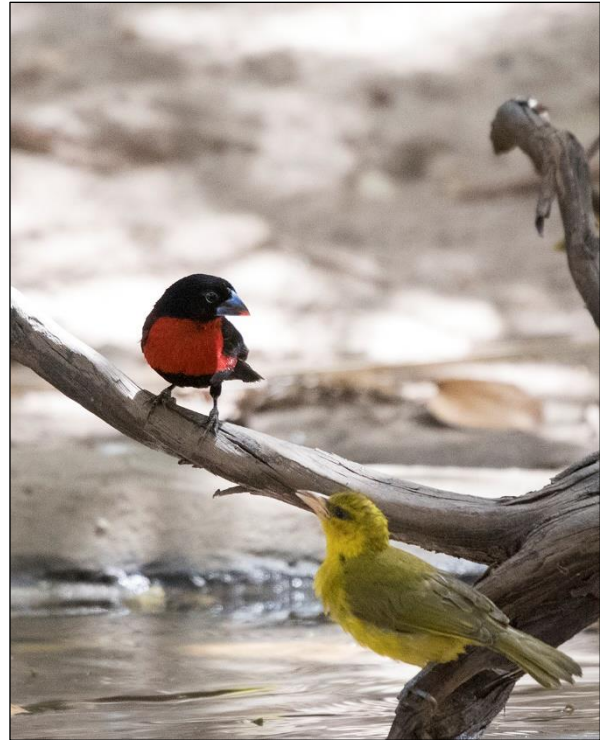
Nadat we ook hier tot plaatsvervangende schaamte van Musa de verkopers van houten ijsvogels van ons af hebben geslagen, vertrekken we naar de lunchstop: Tanji. Hier zit al een hele horde Nederlandse en Vlaamse vogelaars (Birding Breaks) klaar bij de waterbak, wachtend op Western bluebill. De sfeer in de groep is prima. We zijn blij dat we niet met Birding Breaks mee zijn, maar ons eigen ding kunnen doen.

Terwijl we wachten op “Gambian Maybe Time” voor de lunch, bewijst Musa zijn kwaliteit. Al ruim voor een van de gidsen van de Birding Breaks groep reageert, hoort hij Western bluebill (die pas vijf minuten later ook daadwerkelijk zichtbaar is) en Cardinal woodpecker (*Chloropicus fuscescens*). We zien hier ook een van de twee Spotted honeyguides (*Indicator maculatus*), die we deze reis zouden zien -een geringd exemplaar- en onze enige Lesser honeyguide (*Indicator minor*). Leuk is de Pygmy kingfisher (*Ispidina picta*) die Jobert uit het bos trekt terwijl iedereen aanvalt op de lunch.

We sluiten de dag af met een korte wandeling door het gebied, waarbij we Royal tern (*Thalasseus maximus*), Northern puff-back (*Dryoscopus gambensis*) en Violet turaco (*Musophaga violacea*) zien. Ook beginnen we sommige soorten al goed te herkennen, ook op geluid. Bemoedigend. Terug in Footsteps hebben we die dag 106 soorten gezien, waarvan 36 “lifers”.

De ochtend van **07 februari** vertrekken we voor onze vijfdaagse tocht richting Janjan Bureh, met twee keer een overnachting in Tendaba, halverwege. Onze eerste stop –Mandina Ba- levert African green pigeon (*Treron calvus*), Wahlbergs eagle (*Hieraaetus wahlbergi*), Rufous-crowned roller (*Coracias naevius*), Lavender waxbill (*Estrilda caerulescens*), Black-rumped waxbill (*Estrilda troglodytes*) en Wattled lapwing (*Vanellus senegallus*) op, naast de “dagelijkse soorten” die we nu goed beginnen te herkennen. Ook stoppen we bij Farasutu. Dat doet iedereen, want hier worden door de lokale gidsen African wood owl (*Strix woodfordii*), Greyish eagle-owl (*Bubo cinerascens*), Long-tailed (*Caprimulgus climacurus*) en Standard-winged nightjar (*Caprimulgus longipennis*) aangewezen. Dat maakt ze overigens niet minder spectaculair en toegegeven, zelfs mét aanwijzingen waren de toch niet kleine uilen onvindbaar voor ons tijdens “amateur hour”. De wandeling hiernaartoe, waarbij we heel veel warblers (*Phylloscopidae*) zien, waaronder Red-winged prinia (*Prinia erythroptera*) levert de eerste discussie op met Musa wat betreft determinatie. Hij blijkt er behoorlijk gevoelig voor, maar toch bleek het om Lannerfalcon (*Falco biarmicus*) te gaan, die zich uiteindelijk ook echt prima lieten bekijken.

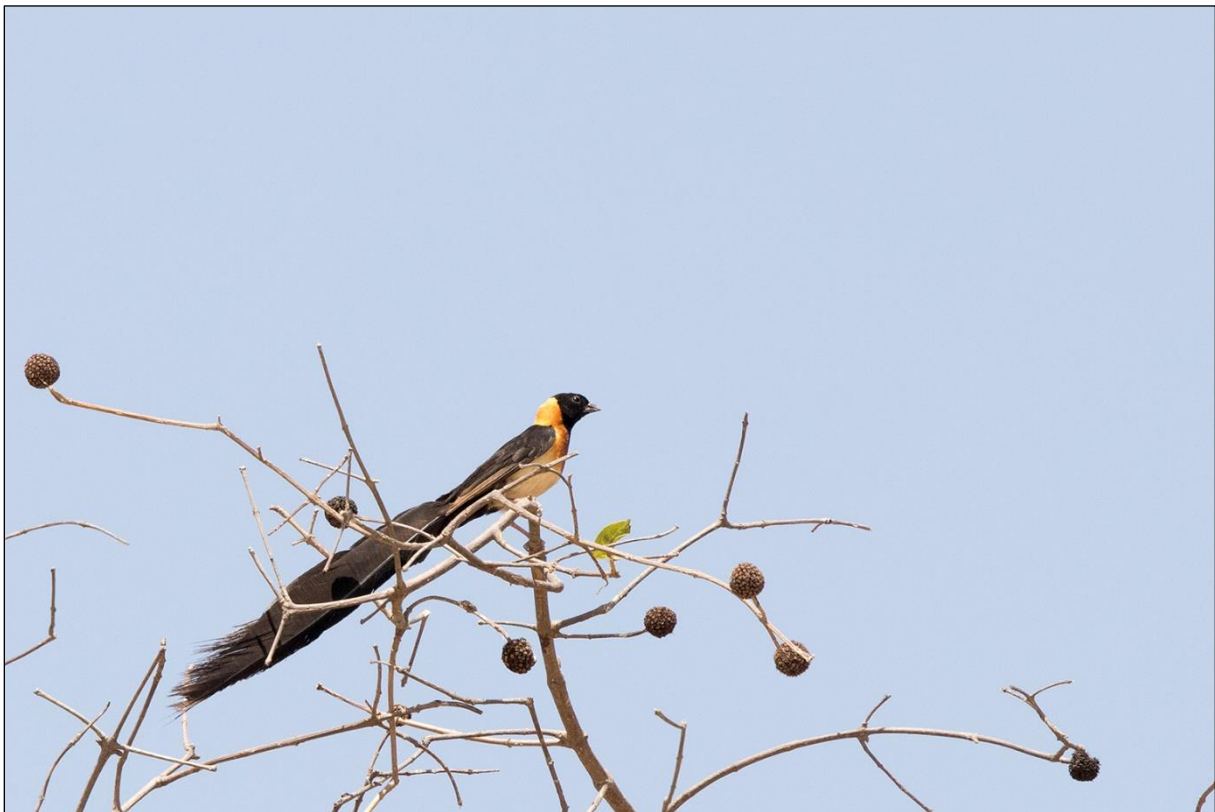
Aan het eind van de middag zoeken we vergeefs uitgebreid naar een van Jobert’s wenssoorten: Abyssinian ground hornbill (*Bucorvus abyssinicus*). Terwijl we dat doen, vallen de enorme rookwolken aan de horizon op. Bush-fires, die in dit deel van het land alom en bewust gesticht blijken te worden. Ten bate waarvan, komen we eigenlijk niet achter. Tendaba Camp, waar we overnachten, valt op geen enkele manier mee. Het geheel is overboekt, met als eindresultaat dat twee kerels van ruim 1.90m samen in een twijfelaar mogen kruipen, terwijl het feest van circa 400 studenten buiten rustig doorgaat. Gelukkig mogen we nog een nacht. Kan alleen maar beter zijn, dachten we. Voordat we proberen te slapen, komen we tot 110 soorten, waarvan 21 “lifers”.

Figuur 8 Western Bluebill (*Spermophaga haematina*) en Black-necked weaver (*Ploceus nigricollis*)

Figuur 9 Standard-winged nightjar (Caprimulgus longipennis)

Figuur 10 Sahel paradise-whydah (Vidua orientalis)

Na een vrijwel slapeloze nacht vertrekken we **08 februari** richting onze eindbestemming: Janjan Bureh. Ook nu veel in de auto, maar met ruim voldoende tussenstops. Onderweg vallen vooral de vele bush-fires op, naast de voor brandhout zwaar toegetakelde Baobabs (*Adansonia digitata*). Op de staat van de auto's, bussen, vrachtwagens en motoren let ik eigenlijk al niet meer.

Uiteindelijk blijkt de meest interessante stop een op het eerste gezicht onaanzienlijke plas te zijn, bedoeld als drinkplaats voor vee. Musa wil hier lunchen, want hij weet zeker dat Sahel paradise-whydah (*Vidua orientalis*) hier op zal duiken. Als we aankomen zien we alleen Senegal thick-knee (*Burhinus senegalensis*), Spur-winged lapwing (*Vanellus spinosus*) en Cattle egret (*Bubulcus ibis*). Daar zijn we al aan gewend. We hebben er, cynisch als we zijn, niet direct vertrouwen in... Maar, langzaam wordt het drukker: Northern red bishop (*Euplectes franciscanus*), Red-billed quelea (*Quelea quelea*) en opeens Green Bee-eater (*Merops orientalis*). Al kijkend naar de op de grond drinkende bishops, queles en Red-cheeked cordonbleus (*Uraeginthus bengalus*), valt in de schaduw tussen al die kleine vogeltjes ineens een vrij grote, aan Sand martin (*Riparia riparia*) herinnerende vogel op, maar met een witte, gekulde oogstreep en lange recht afgesneden staart. We proberen Musa aan te wijzen wáár hij moet kijken, maar opeens is daar de Sahel paradise-whydah! Fantastisch mooi en lang in beeld. Wat een beest! Oh ja, wacht, die zwaluw... Weg. Geen foto, niks. We zwijgen hem dood, maar na twee dagen praten we er nog eens over en zijn we los van elkaar tot de conclusie gekomen dat hetgeen we gezien hebben alleen past op Banded martin (*Riparia cincta*). Een extreme dwaalgast in Gambia (3 keer voor zover bekend, 1 keer in observation.org) en dus verreweg de meest zeldzame soort die we deze reis gaan zien. Zonder foto houden we het verder maar voor ons, wie zou je geloven.

Figuur 11 Four-banded sandgrouse (*Pterocles quadricinctus*)

Na de lunch rijden we een klein stukje verder, naar een kleine actieve groeve. Hier zit een kolonie Red-throated Bee-eaters (*Merops bullocki*), maar zien we óók Exclamatory paradise-whydah (*Vidua interjecta*) en Cut-throat (*Amadina fasciata*). Jobert gaat inmiddels bijna van zijn stokje in de hete middagzon en Musa, die toch al denkt dat Jobert dood gaat vanwege de vele door het stof veroorzaakte bloedneuzen, besluit in een keer door te rijden naar ons volgende adres. Dat de veerboot om onduidelijke redenen niet gaat, blijkt geen obstakel. Zoals altijd, ritselt hij ergens iemand en laat ons overzetten. Onze chauffeur, die we vier uur later pas weer zien, wacht met de auto op de veerboot.

Na een paar uur rust, wil Musa nog een extra rondje maken (dat tekent hem als gids, dit soort extra dingen). Hij weet een goede plek voor Four-banded sandgrouse (*Pterocles quadricinctus*). Het blijkt een bijzonder aantrekkelijk gebied, waarin we nog tal van leuke soorten zien. Het dagtotaal komt

hiermee uiteindelijk, ondanks de vele autokilometers, toch nog op 115, waarvan 19 "lifers". Tegen zonsondergang manoeuvreert Musa ons naar de juiste plek en verdomd, ten minste vier Four-banded sandgrouse! Te donker om een mooie foto te maken, uiteraard, maar wel een mooie gelegenheid om de extremen van de camera eens op te zoeken.

Na het eten, dat er hier wél genoeg blijkt te zijn, is er weinig nodig om als een blok in slaap te vallen, ondanks de ventilator die nadrukkelijk het geluid van een Chinook nabootst. Ik weet zeker dat ik over M*A*S*H gedroomd heb... .

De volgende dag **-09 februari-** wordt rustiger. We hebben twee boottochten, meer niet. Een specifiek voor African finfoot (*Podica senegalensis*) en een om mogelijk Chimpansees (*Pan troglodytes*) te zien. 's Ochtends zien we tal van fantastische soorten van dichtbij, waaronder Blue-breasted kingfisher (*Halcyon malimbica*) en African fish-eagle (*Haliaeetus vocifer*). Als Jobert, omdat hij achter in de boot zit, een opgeschrikte gladneusvleermuis (*Scotophilus spec.*) mist, besluiten we te wisselen. Het helpt niet veel, want de Levaillant's Cuckoo (*Clamator levaillantii*) die de boot inhaalt lukt ook nét niet. Onze schipper, die zegt dat hij waarschijnlijk 57 is, maar ook 70 had kunnen zijn, is uiteindelijk degene die de eerste (en enige) finfoot spot. Mooie, maar moeilijk te bevatten vogel, die -plat als hij is- perfect aangepast is aan het zwemmen tussen mangroves. Het geheel omlijst door Western red colobus monkey (*Ptilocolobus badius*).

Figuur 12 African finfoot (Podica senegalensis)

Figuur 13 Een van de vijf Chimpansees (Pan troglodytes) die we te zien zouden krijgen.

Inmiddels heeft Jobert mij overtuigd: de tocht voor de Chimpansees is een goed idee. Ze zitten in een speciaal voor hen opgericht nationaal park, bestaand uit drie eilanden. Handig: kunnen zij er niet af en mensen er nauwelijks op. Het is een in het wild levende populatie die zijn basis vindt in de laatste wilde Chimpansees van Gambia, die hiernaartoe zijn gebracht met de hoop om ooit weer elders in het land terecht te kunnen. Denkend aan de bush-fires, de ontbossing en de oprukkende “compounds” gaat het dan zeker niet over de nabije toekomst. Eerst varen we wat langs mangrove en rietland vol Little Bee-eater (*Merops pusillus*) om vervolgens eerst op zoek te gaan naar Hippopotamus (*Hippopotamus amphibius*). Volgens de kapitein hadden ze er niet veel zin in, maar ik moet zeggen dat ik het gevaarte dat naast ons weinig rustgevende bootje opdook behoorlijk indrukwekkend vond. Zoveel gold ook voor de krokodil een paar meter verderop. Dan richting de Chimpansees. Wat had ik dat verkeerd ingeschat! Wat een mooie, krachtige, subtiele dieren zijn dat! Houdingen die direct aan mensen doen denken. En wat een ogen. Ook zonder genetica geloof je eigenlijk direct dat Desmond Morris gelijk heeft als hij het heeft over “De aangeklede aap”. Fantastisch!

Het dagtotaal komt op 81 soorten, waarvan 7 “lifers”.

De volgende ochtend -**10 februari**- vertrekken we weer richting Tendaba. We maken een stop voor Bruce's green pigeon (*Treron waalia*), die we missen, maar we zien wel Striolated bunting (*Emberiza striolata*) te midden van nasmeulend plastic in een kleine groeve. We maken een uitgebreide wandeling door een enorm, maar vervallen complex van rijstvelden, waar we Short-eared owl (*Asio flammeus*) opstoten. Musa is als een kind zo blij; het is een “lifer” voor hem! Eerst vogelaar, dan vogelgids. Daarom is hij waarschijnlijk zo goed. Hoewel ik niet direct opkeek van Short-eared owl -die hebben we in Nederland ook- blijkt het ook voor Jobert een “lifer” en bovendien een zeldzaamheid in Gambia.

Tendaba Camp blijkt helaas “*Same shit, different day*”. Weer overboekt, weer een duurdere VIP-room waar deze keer weliswaar een breder tweepersoons bed in staat, maar nu verder eigenlijk helemaal niks werkt, inclusief de buitendeur.

Musa neemt ons nog mee naar een vogelhut, waar in eerste instantie helemaal niks gebeurt. Maar, zoals wel vaker, na een tijdje begint het drukker te worden. Eerst was bishops, wat duiven, maar uiteindelijk onder meer alle vijf soorten glansspreeuw (*Lamprotornis spec*), Greater honeyguide (*Indicator indicator*) en een African oriole (*Oriolus auratus*) die zich fantástisch laat zien. Geweldige plek!

Terwijl de avond valt en we wachten op “Gambian Maybe Time” voor het eten, zien we toevallig uit de boom voor onze kamer (waar ik net de deur bijna heb uitgetrapt) minimaal 20 vleerhonden vertrekken. 's Ochtends blijken er inderdaad minstens 25 in te hangen. We hebben iets positief gevonden aan Tendaba Camp! Het dagtotaal komt op 96, waarvan 5 “lifers”.

Na een wederom slapeloze nacht staat **11 februari** in het teken van de terugreis naar Footsteps, maar niet voordat we nog een boottocht door de kreken (gezien het lage water werd het er één) hebben gemaakt. Er blijkt gemengd publiek aanwezig, dus Musa ritselt eerst dat we in een groep met vogelaars en fotografen komen en vervolgens dat we, als verreweg de langste mannen aanwezig, helemaal vooraan in de boot zitten. Doel van de tocht is Goliath heron (*Ardea goliath*). Musa's inzet blijkt niet vergeefs. Na een half uurtje varen schrikken we een Goliath heron op, die inderdaad reusachtig is, maar meteen de kortste route naar de uitgang neemt. De rest van het inmiddels gezellig keuvelende gezelschap, uitgezonderd de beide Polen achter ons die alles fotograferen wat beweegt, mist de enorme reiger volledig. Tegen die tijd hebben we al verschillende Mouse-brown sunbirds (*Anthreptes gabonicus*) gezien, maar het duurde voor mij een tijdje voordat ik er een voldoende goed had gezien om hem ook daadwerkelijk te herkennen. Van de African blue flycatcher (*Elminia*

Figuur 14 Gambian epauletted fruit bat (*Epomophorus gambianus*)

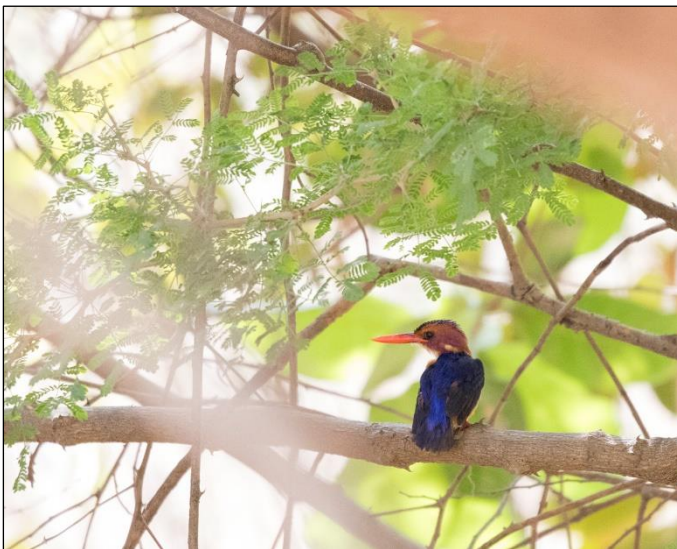

longicauda) lukt het alleen om in vol tegenlicht een half silhouet op te pikken: die laat ik dan ook voor wat het is.

Figuur 15 African oriole (*Oriolus auratus*)

Eenmaal van de boot, mogen we Tendaba verlaten! Het gaat relatief snel richting Footsteps. Maar niet voordat we nog één keer tevergeefs gezocht hebben naar Abyssinian ground hornbill, waarbij we wel Chestnut-crowned sparrow-weaver (*Plocepasser superciliosus*) oppikken, naast een heleboel andere soorten. Onderweg stopt Musa bij een plek waarvan hij weet dat African pygmy goose (*Nettapus auritus*) er broedt. In eerste instantie kijk ik er in het kader van "amateur hour" glansrijk overheen, zo klein zijn die beestjes. Achter een opwaaiend lelieblad verdwijnen ze helemaal. Maar eenmaal in beeld zijn ze fantastisch om te zien!

Figuur 16 Pygmy kingfisher (*Ispidina picta*)

Vlak voordat we weer terug zijn, doen we nog een vogelhut aan, die gek genoeg op een steenworp afstand ligt van de plek waar we een paar dagen eerder de uilen en de nachtzwaluwen zagen. Een vogelhut betekent hier trouwens het aanbieden van water, dat een magische aantrekkingskracht heeft op vogels. Ook dit blijkt een fantastische plek, waar we Spotted en Greater honeyguide zien, maar vooral Pygmy kingfisher en Bearded barbet (*Lybius dubius*) zich enorm goed laten zien. We besluiten om hier morgen weer terug te komen, als afsluiting van onze dagen intensief vogelen.

Weer terug in Footsteps, waar we weer in het huisje met de enorme gekko (handig tegen ongedierte, aldus de eigenaar) mogen, staat het dagtotaal op 92, waarvan 3 "lifers".

Musa wil op **12 februari** vroeg vertrekken. Om 06.00 pikt hij ons op om richting het onvolprezen Kotu-bridge te gaan, middenin de toeristenzone. Het ziet er daar inderdaad behoorlijk anders uit (opgeruimder, beter onderhouden). Voor zonsopgang staan we op de brug, wachtend op Giant kingfisher (*Megaceryle maxima*). Het miegelt van de vogels, maar geen Giant kingfisher, die hier gegarandeerd zou moeten zijn. Zoals al een paar keer eerder (Northern carmine Bee-eater, bijvoorbeeld) laten de vogels zien dat garantie niet bestaat in onze hobby. We sjouwen het hele gebied af op zoek naar de ijsvogel, waarbij Jobert deze keer wel Oriole warbler bij kan schrijven, zonder resultaat. Tegelijkertijd probeert Musa alles in het werk te stellen om níet naar de hut te gaan die speciaal is ingericht voor Painted snipe (*Rostratula benghalensis*). “Dát doen andere gidsen, hij werkt voor zijn geld”. Prima instelling, maar na dagen rondlopen in de hitte, zakt mijn humeur even door het ijs. Uiteindelijk toch naar de “hut”, waar we inderdaad drie Painted snipes zien. Voelt wel als enig geluk, want wat zijn die beesten schuw en wat zijn ze goed gecamoufleerd.

Op naar Pirang, waar we de tweede wenssoort van Jobert zouden kunnen zien: Brown-necked parrot (*Poicephalus robustus*). Musa leek er al niet zoveel zin in te hebben, wat naar later blijkt alles te maken had met het feit dat de vruchten die ze eten nog niet rijp waren en ze er dus waarschijnlijk niet zouden zijn. *Quod erat demonstrandum*. Wat we wél zien, is Northern white-faced owl (*Ptilopsis leucotis*), Verraux's eagle owl (*Bubo lacteus*) én Buff-spotted woodpecker (*Campethera nivosus*). Zeker de moeite, al was het maar omdat het bos zelf echt fantastisch was! Mooi gelaagd, divers. Overigens bleek na ongeveer anderhalf uur door het bos gelopen te hebben, dat de Northern white-faced owl zo ongeveer boven de auto zijn roestplaats had... .

We eindigen de dag weer bij dezelfde vogelhut en kunnen nu nóg beter foto's maken van Pygmy kingfisher en Bearded barbet en zien daarnaast tal van sunbirds en ander klein spul. Aan het eind van de dag staat de teller op 115 soorten, waarvan 8 “lifers”.

Figuur 17 Northern white-faced owl (*Ptilopsis leucotis*)

Dertien februari is onze rustdag. Het plan is om absoluut niets méér te doen dan met een biertje in de hand op het terras een boek lezen. En misschien 's avonds, als het wat is afgekoeld, een rondje te lopen. Het gaat mij niet gemakkelijk af om met een boek te gaan zitten, zo blijkt, dus al vrij snel geef ik op en pak ik de verrekijker en de camera weer op.

Footsteps is echt een fantastische vogelplek, ook met een biertje in de hand. We hadden voor Western bluebill het terrein niet af gehoeven; er lijkt een paartje in de buurt te zitten die uit het "zwembad" komen drinken. Splendid sunbirds op ooghoogte in de begroeiing, Lizard buzzard die komt kijken wat er te halen is, African green pigeon in de omgeving, net als Rufous crowned roller... We blijken langzaam ook een oog voor de kleine verschillen tussen de diverse weversorten ontwikkelt te hebben zo blijkt uit het feit dat de "bruine weervogels" van de eerste drie dagen inmiddels gedetermineerd kunnen worden tot Northern Red Bishop (*Euplectes franciscanus*), Yellow-crowned Bishop (*Euplectes afer*) en Black-winged Bishop (*Euplectes hordeaceus*).

's Avonds, als we naar huis bellen, begint Jobert ineens wild om zich heen te gebaren. Hij blijkt nog een "lifer" uit de struiken getrokken te hebben: Senegal batis (*Batis senegalensis*). Zo staat aan het eind van de dag, als we nauwelijks een voet verzet hebben, de teller op 64 soorten, waarvan één "lifer".

Figuur 18 Rustdag

Musa pikt ons **14 februari** om 09:30 uur op, zodat we zeker op tijd op het vliegveld zijn voor onze vlucht. Voorzienigheid in zekere zin. Elk dorp heeft zijn eigen politiepost, waar elk voertuig in meer of mindere mate wordt gecontroleerd. Tientallen stops hebben we gemaakt, tientallen keren hebben we gegroet. Nooit iets aan de hand. Tot de laatste post voor het vliegveld. Bij het zien van twee blanken in de auto, besluit hij dat hij geld voor ontbijt wil en begint om allerlei papieren te vragen, die niemand heeft of hoeft te hebben. Veel gedoe en Musa betaald uiteindelijk. Te trots en in zeker zin te beschaamd ("Dit maak je zelfs in Senegal niet mee") om te zeggen hoeveel. Uiteindelijk ruim op tijd voor onze vlucht, die een tussenlanding heeft op Kaapverdië. Daar pikken we in

de transfer-ruimte onze laatste "lifer" van de vakantie mee: Lago sparrow (*Passer iagoensis*), een endem.

Na een lange, onrustige (turbulente) met drie huilende kinderen gevulde vlucht ben ik even wat overvraagd en kan ik op Zaventem net iets minder geduld opbrengen dan sociaal wenselijk voor wat oudere, Waalse VVD'ers, die nog niet meegekregen hadden dat de zon het middelpunt van ons zonnestelsel is. Voor hen gold waarschijnlijk hetzelfde, maar toch: de verbaasde blikken waren goud waard!

Het eind van een fantastische, in meerdere opzichten overweldigende en productieve vakantie!

B.J.H.M. Possen en J.H.S. Rijsdijk.

English name	Naam	4-2-2020	5-2-2020	6-2-2020	7-2-2020	8-2-2020	9-2-2020	10-2-2020	11-2-2020	12-2-2020	13-2-2020*	14-2-2020
Caspian Tern	<i>Hydroprogne caspia</i>		1	1						1		
Royal Tern	<i>Thalasseus maximus</i>			1								
Sandwich Tern	<i>Thalasseus sandvicensis</i>					1		1				
Black Stork	<i>Ciconia nigra</i>						1					
Yellow-billed Stork	<i>Mycteria ibis</i>					1			1			
African Darter	<i>Anhinga rufa</i>			1			1		1			
Long-tailed Cormorant	<i>Microcarbo africanus</i>		1		1	1		1		1		
Great Cormorant	<i>Phalacrocorax carbo</i>			1		1			1			
Pink-backed Pelican	<i>Pelecanus rufescens</i>		1	1		1		1	1			
Hamerkop	<i>Scopus umbretta</i>		1	1	1	1	1	1	1	1		
Dwarf Bittern	<i>Ixobrychus sturmii</i>			1								
Grey Heron	<i>Ardea cinerea</i>		1	1	1	1	1	1	1	1		
Black-headed Heron	<i>Ardea melanocephala</i>		1		1	1	1	1				
Goliath Heron	<i>Ardea goliath</i>								1			
Purple Heron	<i>Ardea purpurea</i>							1				
Great Egret	<i>Ardea alba</i>		1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Intermediate Egret	<i>Ardea intermedia</i>				1	1	1	1	1	1		
Little Egret	<i>Egretta garzetta</i>		1	1	1	1	1	1	1	1		
Western Reef-Heron	<i>Egretta gularis</i>		1	1	1	1	1	1	1	1		
Black Heron	<i>Egretta ardesiaca</i>			1		1	1	1		1		
Cattle Egret	<i>Bubulcus ibis</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Squacco Heron	<i>Ardeola ralloides</i>		1	1	1	1	1	1	1	1		
Striated Heron	<i>Butorides striata</i>			1			1		1			
African Sacred Ibis	<i>Threskiornis aethiopicus</i>		1		1					1		
Hadada Ibis	<i>Bostrychia hagedash</i>					1	1					
African Spoonbill	<i>Platalea alba</i>			1		1				1		
Osprey	<i>Pandion haliaetus</i>		1	1				1			1	
Black-winged Kite	<i>Elanus caeruleus</i>			1								1
African Harrier-Hawk	<i>Polyboroides typus</i>		1		1		1	1	1	1	1	
Palm-nut Vulture	<i>Gypohierax angolensis</i>			1	1		1		1	1		
Hooded Vulture	<i>Necrosyrtes monachus</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
White-backed Vulture	<i>Gyps africanus</i>					1	1	1	1			
Short-toed Snake-Eagle	<i>Circaetus gallicus</i>						1	1				
Beaudouin's Snake-Eagle	<i>Circaetus beaudouini</i>		1			1						
Brown Snake-Eagle	<i>Circaetus cinereus</i>					1		1				
Martial Eagle	<i>Polemaetus bellicosus</i>					1						
Long-crested Eagle	<i>Lophaetus occipitalis</i>					1						
Wahlberg's Eagle	<i>Hieraaetus wahlbergi</i>				1					1		
Tawny Eagle	<i>Aquila rapax</i>				1	1		1				
Lizard Buzzard	<i>Kaupifalco monogrammicus</i>			1	1				1		1	
Dark Chanting-Goshawk	<i>Melierax metabates</i>				1		1	1				
Grasshopper Buzzard	<i>Butastur rufipennis</i>				1				1			
Eurasian Marsh-Harrier	<i>Circus aeruginosus</i>					1	1	1				
Pallid Harrier	<i>Circus macrourus</i>						1					
Montagu's Harrier	<i>Circus pygargus</i>								1			
Shikra	<i>Accipiter badius</i>		1		1	1	1		1			
Black Kite	<i>Milvus migrans</i>									1		
Yellow-billed kite	<i>Milvus aegyptius</i>	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1
African Fish-Eagle	<i>Haliaeetus vocifer</i>						1					
African Scops-Owl	<i>Otus senegalensis</i>					1						
Northern White-faced Owl	<i>Ptilopsis leucotis</i>									1		
Greyish Eagle-Owl	<i>Bubo cinerascens</i>				1							
Verreaux's Eagle-Owl	<i>Bubo lacteus</i>									1		
Pearl-spotted Owlet	<i>Glaucidium perlatum</i>		1			1				1		
African Wood-Owl	<i>Strix woodfordii</i>				1							
Short-eared Owl	<i>Asio flammeus</i>							1				
Eurasian Hoopoe	<i>Upupa epops</i>		1	1	1	1		1				1
Green Woodhoopoe	<i>Phoeniculus purpureus</i>			1	1		1	1	1	1	1	1
African Pied Hornbill	<i>Lophoceros fasciatus</i>			1	1					1		
African Grey Hornbill	<i>Lophoceros nasutus</i>		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Western Red-billed Hornbill	<i>Tockus kempii</i>		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Malachite Kingfisher	<i>Corythornis cristatus</i>		1				1					
African Pygmy-Kingfisher	<i>Ispidina picta</i>			1					1	1	1	
Grey-headed Kingfisher	<i>Halcyon leucocephala</i>		1									
Blue-breasted Kingfisher	<i>Halcyon malimbica</i>						1		1	1		

